

Metoda sběru dat a metoda výběru zkoumaných osob

1) Stanovení výzkumného vzorku

S ohledem na naši výzkumnou otázku „jaký vliv má mateřství na pocit životní pohody žen“ budeme srovnávat životní spokojenost dvou skupin žen – skupiny matek a skupiny bezdětných žen. Náš výzkum lze tedy charakterizovat jako diferenční přehled (Ferjenčík, 2000), zaměříme se na rozdíly mezi zkoumanými skupinami

Životní spokojenost může vedle mateřství ovlivňovat řada intervenujících proměnných, jako např. sociodemografické ukazatele, jakými jsou věk, rodinný stav, vzdělání, příjem, zaměstnání, víra a příslušnost k rase či etniku (Hrdlička, Kuric, Blatný, 2006) a také charakteristiky prostředí jako je státní zřízení, kriminalita, kvalita bydlení, sociální status, aj. (Dosedlová a kol., 2008). Vzhledem k tomu, že mateřství je jedinou proměnnou, jejíž vliv na spokojenost nás zajímá, je nutné, aby byly ostatní intervenující proměnné kontrolovány a obě skupiny žen se v ostatních charakteristikách lišily co nejméně. Pokusíme se tedy obě skupiny sestavit tak, aby byly rovnocenné vzhledem k vnějším proměnným, které by mohly ovlivnit vztah mezi nezávisle proměnnou (mateřství) a závisle proměnnou (životní spokojenost – life satisfaction, resp. SWB).

První proměnnou, která je pro nás důležitá, je věk. Společně s věkem člověka přicházejí různé životní etapy a s nimi i vývojové úkoly. Pro náš výzkum je žádoucí srovnávat mezi sebou skupiny, které mají tyto úkoly stejné. Vybraly jsme tedy období časně a střední dospělosti, do kterých spadají úkoly mít rodinu a dítě. Stále bylo ale potřeba věk výzkumného vzorku blíže specifikovat. Podle údajů Českého statistického úřadu (2010) je průměrný věk prvorodiček 27,6 let a průměrný věk žen při narození dítěte (bez ohledu na pořadí dítěte) 29,6. Zvolily jsme tedy takový věkový interval 24 – 33 lety, který zahrnuje oba tyto údaje +/- 3,6 let.

Rodina: Mezi manželstvím a SWB byl prokázán pozitivní vztah řadou výzkumů prováděných v různých zemích (Glenn, 1975; Mastekaasa, 1995; cit. dle Diener a kol., 1999).

Z údajů Českého statistického úřadu (2010) vyplývá, že většina žen ve stanoveném věku, které mají dítě, jsou vdané. Z tohoto důvodu je tedy potřeba, aby i ženy ve skupině bezdětných byly buď vdané, nebo měly vážný vztah. Vážným vztahem budeme přitom myslet takový partnerský vztah, který trvá déle než dva roky, partneři žijí v jedné domácnosti a mají společné životní plány do budoucna zahrnující např. svatbu, dítě. U skupiny matek může mít vliv na jejich spokojenost také celkový počet dětí (který může mimo jiné ovlivňovat i finanční výdaje rodiny a tím mít i nepřímý vliv na jejich životní spokojenost) a vůbec fakt, zda mateřství plánovaly či ne. Rozhodly jsme se do našeho výzkumu tedy zahrnout matky, které záměrně a plánovaně mají jedno dítě ve věku do tří let.

Ekonomická situace: Podle údajů z analýzy Ministerstva práce a sociálních věcí (2011) činí čistý měsíční příjem domácnosti průměrně 27 305 korun. Stanovily jsme tedy interval příjmů, ve kterém by se měly obě skupiny pohybovat 23 – 32 tisíc korun, tedy (27+/-5).

Zdraví: Dobrý zdravotní stav je důležitým faktorem, který ovlivňuje životní spokojenost (např. Larson, 1978; cit. dle Diener a kol., 1999). Pro náš výzkum jsme stanovily, že matky i ženy ne-matky nebudou mít zdravotní hendikep ve smyslu zdravotního postižení. Dále do našeho výzkumu nezahrneme ženy, které mají závažné zdravotní potíže, závažnou nemoc (např. rakovina, roztroušená skleróza apod.).

Práce: souvisí se SWB, nejenže představuje zdroj finančních prostředků, ale také poskytuje pocit smysluplnosti a umožňuje navazování sociálních vztahů (Scitovsky, 1976; Csikszentmihalyi, 1990; cit. dle Diener a kol., 1999). S mateřstvím se obvykle pojí odchod na rodičovskou dovolenou, což s sebou přináší přeměnu denního režimu, změnu ve zdroji příjmů či ztrátu určitých sociálních kontaktů. U žen, které „žijí svou kariérou“, může být taková změna značně frustrující. Tato fakta byla ve většině studií jen drobně zmíněna či zcela opomenuta. Do vzorků zařazujeme tedy matky, které před porodem pracovaly nejméně 2 roky a ženy, které pracují nejméně 2 roky.

Sestavení výzkumného vzorku

Stěžejní metodou pro sestavení výzkumného vzorku je metoda účelového (záměrného) výběru. Oslovíme ženy na takových místech, o kterých lze předpokládat, že se zde budou vyskytovat respondentky, které splňují naše požadavky. Půjde především o mateřská centra, zájmové kroužky pro matky s dětmi, apod. U skupiny bezdětných pak například vysoká škola, kde se zaměříme především na studentky posledních ročníků a studentky kombinovaného studia, a pracovní kolektivy.

Jako doplňující metodu sběru dat použijeme techniku snow-ball. Hlavním důvodem je, že matky se často přátelí a tráví čas s dalšími matkami a domníváme se tedy, že bude možné prostřednictvím našich známých distribuovat dotazník dále, a že se nám tímto způsobem podaří získat větší výzkumný vzorek. Stejným způsobem budeme získávat také respondentky druhé skupiny.

2) Metoda sběru dat

Hlavní metodou sběru dat bude dotazníkové šetření, tzn. standardizované interview v písemné podobě.

Spokojenost (life satisfaction) budeme měřit pomocí dotazníku životní spokojenosti a škály životní spokojenosti. Součástí dotazníku bude také úvodní blok s otázkami zaměřenými na zjištění, zda respondentky splňují všechna stanovená kritéria pro účast ve výzkumu (věk, rodinná a ekonomická situace, zdravotní stav a práce).

Úroveň životní spokojenosti budeme měřit pomocí pětipoložkové Škály životní spokojenosti (Satisfaction With Life Scale) autorů Pavota a Dienera (1993). Zkoumané osoby budou vyjadřovat míru svého ne/souhlasu s jednotlivými položkami na škále od 1 do 5 (1 - vůbec nesouhlasím, 2 - spíše nesouhlasím, 3 - nemohu se rozhodnout, 4 - spíše souhlasím, 5- zcela souhlasím).

Škála obsahuje pět následujících položek:

1. Téměř ve všech ohledech se můj život blíží mému ideálu.
2. Podmínky mého života jsou uspokojivé.
3. Se svým životem jsem spokojený(á).
4. Až dosud jsem v životě získal(a) důležité věci, které jsem chtěl(a).
5. Kdybych mohl(a) žít svůj život znovu, téměř nic bych nezměnil(a).

Škála je skórována tak, že vysoké skóre znamená vysokou úroveň životní spokojenosti. Škála je konstruována k měření celkového kognitivního posouzení životní spokojenosti. Výsledkem je tedy jediný skór, který udává globální míru spokojenosti se životem (Pavot, Diener, 1993).

Životní spokojenost (life satisfaction) budeme zjišťovat pomocí Dotazníku životní spokojenosti (Fahrenberg, Myrtek, Schumacher, Brähler, 2001) Tento dotazník autoři vyvinuli v roce 1986. V našem výzkumu bude použit překlad K. Rodného a T. Rodného. Dotazník životní spokojenosti (DŽS) je určen k objektivnímu posuzování celkové životní spokojenosti a diferencovanému posuzování deseti různých aspektů této spokojenosti (Zdraví – ZDR, Práce a zaměstnání – PAZ, Finanční situace – FIN, Volný čas – VLC, Manželství a partnerství – MAN, Vztah k vlastním dětem – DET, Vlastní osoba - VLO, Sexualita – SEX, Přátelé, známí, příbuzní - PZP a Bydlení – BYD). Účastnice výzkumu hodnotí každé tvrzení na sedmistupňové škále od (1) velmi nespokojen až do (7) velmi spokojen. Tyto individuální odpovědi v každé z deseti škál se pak sečtou do celkového skóru. Vyšší hodnoty znamenají větší spokojenost.

Dotazníky budou distribuovány v papírové podobě a budou vyplňovány vždy za účasti člena výzkumného týmu.

Český statistický úřad:

Prům. věk matky při naroz. 1. dítěte	x	27,6	
Prům. věk matky při naroz. dítěte	x	29,6	

Zdroje:

Dosedlová, J., Fialová, L., Kebza, V., Slováčková, Z. (2008). *Předpoklady zdraví a životní spokojenosti*. Brno: MSD.

Diener, E., Suh, E.M., Lucas, R.E., Smith, H.L. (1999). Subjective Well-being: Three Decades of Progress. *Psychological Bulletin*, 125, 2, 276 – 302.

Český statistický úřad (k 31.12.2010): Obyvatelstvo podle pohlaví, věku a rodinného stavu, online in: (http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/publ/1417-11-n_2011).

Fahrenberg, J., Myrtek, M., Schumacher, J., Brähler, E. (2001). *Dotazník životní spokojenosti*. Praha: Testcentrum

Ferjenčík, J. (2000). *Úvod do metodologie psychologického výzkumu*. Praha: Portál.

Ministerstvo práce a sociálních věcí (2011): Analýza vývoje příjmů a výdajů domácností ČR v roce 2011 a predikce na další období, online in: (http://www.mpsv.cz/files/clanky/12925/Text_2011.pdf).

McLanahan, S., Adams, J. (1987). Parenthood and Psychological Wellbeing. *Annual Review of Sociology*. Vol.13, str. 237 – 257. Dostupné z www.ebschost.com.

Pavot, W., Diener, E. (1993). The affective and cognitive context of self-reported measures of subjective well-being. *Social Indicators*, 28, 1-20.

Svoboda, M. (2005). *Psychologická diagnostika dospělých*. Praha: Portál.

Předkládáte jen, jak hodláte věci udělat. Bez zdůvodnění, proč právě tak a ne jinak, to nemá moc cenu. Druhou metodu neuvádíte v úplné podobě. Tohle jen zčásti splněný úkol.

SJ